

İLKÖĞRETİM OKULU YÖNETİCİ VE ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİNE GÖRE KAMU VE ÖZEL İLKÖĞRETİM OKULLARI İÇİN BİR HESAP VEREBİLİRLİK MODELİ

Dr. Züleyha Ertan Kantos

Milli Eğitim Bakanlığı

Dr. Ali Balcı

Ankara Üniversitesi

Özet

Bu araştırmanın amacı, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı kamu ve özel ilköğretim okulları için bir hesap verebilirlik modeli geliştirmek ve geliştirilen hesap verebilirlik modeline ilişkin Türkiye'deki öğretmen ve yönetici görüşlerini belirlemektir. Araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenlerin geliştirilen hesap verebilirlik modelinin boyutlarına ilişkin görüşleri; “okul türü” değişkenine göre “Kim hesap vermelidir?” sorusuna verdikleri yanıtlara dayanılarak betimlenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre özel okulda ve kamu okulunda çalışan öğretmen ve yöneticilere göre; öğrencilerin araştırma becerilerinin geliştirilmesi maddesinde kamu ve özel ilköğretim okullarında öğretmenler hesap vermelidir. Okul yönetiminde demokratik ilkelere önem verilmesi maddesinde kamu ve özel ilköğretim okullarında yöneticiler hesap vermelidir. Okul toplumunda farklılıklara saygı duyulması maddesinde kamu ve özel ilköğretim okullarında yöneticiler hesap vermelidir. Öğrenci başarımlarını öğretimi ve gelişime ilişkin bilgilendirmede kullanmada kamu ve özel ilköğretim okullarında yöneticiler hesap vermelidir. Sonuçta her iki eğitim kurumunda yöneticilerin hesap vermesi gerektiği belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler

Hesap verebilirlik, Eğitimde hesap verebilirlik, Sosyal sorumluluk.

AN ACCOUNTABILITY MODEL FOR PUBLIC AND PRIVATE PRIMARY SCHOOLS THROUGH THE PERCEPTIONS OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS AND ADMINISTRATORS

Dr. Zuleyha Ertan Kantos
Ministry of National Education
Dr. Ali Balci
Ankara University

Abstract

The purpose of this research is to develop an accountability model for the public and private primary education schools that are connected to the Ministry of National Education and to determine the views of the teachers and the administrators in Turkey pertaining to the accountability model that has been developed. The research has been realized in the scanning model. The views of the administrators and the Teachers that have participated in the research pertaining to the dimensions of the accountability model that has been developed have been described by depending on the replies that they have given to the “Who should render an account?” question in accordance with the “school variety” variable. The Teachers in the public and private primary education schools should render an account in accordance with the results of the research in the article of developing the research skills of the students in accordance with the thoughts of the teachers and the administrators that are employed in the private schools and the public schools. The administrators in the public and private primary education schools should render an account on giving importance to the democratic principles in the school management article. The administrators in the public and private primary education schools should render an account in the respecting the differences in the school society article. The administrators in the public and private primary education schools should render an account in the use of the success data of the students in informing pertaining to training and development article. In the end, it has been determined that the administrators of both education organizations should render accounts.

Keywords

Accountability, Educational accountability, Social responsibility.

GİRİŞ

Dünyadaki bağlamsal ve konjoktürel değişme ve gelişmeler, (yeni kamu yönetimi, anlayışı, küreselleşme olgusu, Avrupa Birliği olgusu, bilgi ve bilişim teknolojisindeki değişme ve gelişmeler vb.) örgütlere yeni gelişme ve yenileşmeler olarak yansımıştır. Modern çağın ilk yıllarında örgütlerin varlık nedeni, yalnızca amaçlarını gerçekleştirmek olarak görülürken, zamanla çalışanlarının gereksinimlerinin karşılanmasına da vurgu yapıldığı görülmektedir. Çalışanların makinenin birer parçası olarak değil, sosyo-kültürel birer varlık olarak görülmeye başlanması, çalışanların da hesaba katılmasını gerektirmiştir. Bu bağlamda örgütlerin toplum ve çalışanları ile ilişkileri, geçmişten günümüze farklılaşarak gelmiştir. Böylece, günümüzde örgütler yalnızca kendi varoluş nedenine hizmet etmenin dışında, çalışanlarına, çevreye, topluma ve etik değerlere karşı da sorumlu hale gelmiştir.

Bağlamsal gelişmelerden biri olan küreselleşmenin örgüt yapılarının değişmesinde önemli etkileri oluşmuştur. Küreselleşme ile birlikte hem bireylerde, hem de örgütlerde değişiklikler ortaya çıkmıştır. Bunlar; yaşam şekillerinde ve sosyal ilişkilerde, teknolojiye ve medya araçlarında, çevre sorunlarında, nüfusta, değerlerde meydana gelen gelişmeler ve değişiklikler ile göçler sonucu yaşam ilişkilerinin uluslararası bir olgu haline gelmesidir (Hesapcıoğlu, 2004). Bu bağlamda, ekonomik gelişmeler ve politikalar sonucu, bazı kavramlar tartışılmaya başlanmıştır. Bu kavramlar arasında; katılımlı yönetim, hesap verebilirlik, performans değerlendirme, özelleştirme, merkezîyetçilik, etkililik, standartlar, çeşitlilik, özerklik, sosyal adalet, sosyal sorumluluk yer almaktadır. Bunların arasında, son yıllarda üzerinde önemle durulan kavramlardan biri de katılımlı yönetimdir (Governance). Katılımlı yönetim bir toplumsal-politik sistemdeki ilgili bütün aktörlerin ortak çabalarıyla elde edilen sonuçların oluşturduğu yapı, düzen veya süreç olarak tanımlanabilmektedir (Bozkurt, Ergun ve Sezen, 1998). Katılımlı yönetim, katı bürokrasiye karşılık esnek yönetimi; merkezi yönetime karşılık da yerinden yönetimi benimser. Ayrıca, sorumluluk halkasını genişleterek, yönetici ve bürokratları yalnızca kurallara uymakla değil, eylemlerinin sonuçlarından da sorumlu tutar. Devletin faaliyet alanlarını sınırlar, katılımcılığı ve piyasa mekanizmalarını teşvik eder (Bilgiç, 2008). Alanyazında, katılımlı yönetimin bir süreç haline gelebilmesini sağlamak için, birbirini tamamlayan sekiz öğeye ihtiyaç duyulduğu vurgulanmaktadır. Bunlar; saydamlık, hesap verebilirlik, katılımcılık, cevap verebilirlik, hukukun üstünlüğü, etkinlik, eşitlik ve stratejik vizyondur (Akçakaya ve Yücel, 2009). Bu bağlamda, hesap verebilirlik, katılımlı yönetimin önemli öğelerinden biridir.

Hesap verebilirlik alanyazında farklı şekillerde tanımlanmıştır. Hesap verme kavramı “bir hizmetin sağlayıcısı ile ödüllendirme, cezalandırma ya da hizmet

sağlayıcıyı değiştirme gücüne sahip olan kurucu arasındaki ilişki biçiminde tanımlanmaktadır (Ahearn, 2000). Hesap verebilirlik, önemi veya değeri olan bir işi ya da performansı başardığımızın veya başaramadığımızın nedenini açıklamaktır. Hesap verebilirlik, örgütün amaçlarına ulaşılıp ulaşılamadığı; yönetimin ve kontrolün yapılış biçimi konularında doğruluğu kesinleşmiş bilgileri zamanında ve gerektiği kadar sağlayıp sağlamadığı sorunuyla da ilgilenir (Sayıştay, 1999, 2004). Hesap verebilirlik, bir işi, görevi gerçekleştirmek için kamu ya da özel kaynakları kullananların, kaynakları emanet edenlere, kaynakların kullanımı ve görevin nasıl ve ne oranda yerine getirildiği ile ilgili açıklamada bulunma zorunluluğudur (Baş, 2005). Hesap verebilirlik demokrasi ile bürokrasinin iç içe geçmesi, uzlaştırılması, yönetimin özellikle mali ve performansla ilgili konularının yanı sıra, gücün ve otoritenin halkın katılım ve demokratik istekleri yönünde tavır sergilemesi ya da toplumun yöneticilere karşı azalan güveninin yeniden kazanılmasının bir yöntemidir (Balci, 2008). Hesap verebilirlik, bireyin hareket veya hareketsizliğinin nedenini açıklaması veya cevap vermek zorunluluğu hissetmesi ve yaptığı işin sonuçlarından sorumlu olmasıdır (Baydar, 2004).

Hesap verebilirlik, alanyazında, katılımlı yönetim ile ilgili kavramlar arasında çok önemli bir yere sahiptir. Çünkü hesap verebilirlik; işin en iyi şekilde yapılıp yapılmadığına, çoğunluğun yanında azınlığın da hakları olduğuna, farklılığın bir zenginlik olduğuna, emeklerin bir karşılığının olması gerektiğine, herkesin öğrenebileceğine fakat herkesin her mesleği yapamayacağına, bunun için öncelikle o bireyin mesleğin standartlarını karşılaması gerektiğine, yolsuzluğun ancak saydamlık ve açıklamalarla önlenebileceğine ve eğitim hakkının eşit ve adaletli dağıtımına vurgu yapar. Dünyadaki yukarıda tartışılan çağdaş değişimler, örgütlerin bakış açısını değiştirmiş ve yaşamımızda hep var olan sorumluluk ve hesap verebilirliği, örgüt olmanın zorunluluğu haline sokmuştur. Zira hesap verebilirlikle örgüt, topluma karşı yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini sorgularken, aynı zamanda kendisini değişim ve yenileşmeye zorlayarak, hayatta kalabilir.

Eğitimde Hesap Verebilirlik Sistemleri

Eğitim alanında temel olarak üç tip hesap verebilirlik sistemi vardır. Bunlar; Kurallara uyumluluk, meslek normlarına bağlılık ve sonuçlara dayalı çalışmadır (Anderson, 2005). Eğitimciler çoğunlukla üç hesap verebilirlik sistemini bir arada kullanmışlardır. İlk sistem, British Office for Standart in Education tarafından ortaya konulan düzenleme, kural ve yasalara uymayı gerektirmektedir. Endüstriyel bir eğitim modelinde, uyum sistemleri okulu sürdürülebilir süreçlerin somutlaşmış biçimi olarak görürler. Açıkça söylenirse, bu sistemde eğitimciler kurallara bağlılık konusunda bürokrasiye karşı sorumludurlar (Anderson, 2005).

İkinci sistem mesleki normlara bağlılık üzerine temellendirilmiştir. Belirgin ilkeler konusundaki geniş çaplı uzlaşma ve uygulamalar bir meslek olarak eğitimi yükseltmiştir. ABD’de, eğitim programı ve değerlendirme böyledir (Anderson, 2005).

Sonuca dayalı hesap verebilirlik sistemleri öğrenci performansına dayalıdır. Sonuçlara dayalı hesap verebilirlik sistemlerine ilişkin çözümler beş yönlendirici soruyu açığa çıkarmıştır (Anderson, 2005).

1. Öğrencilerden neyi bilmelerini ve neyi yapabilme konusunda yetenekli olmalarını bekliyoruz?
2. Öğrencilerin standartları gerçekleştirmelerinden ne düzeyde tatminiz?
3. Öğretmenler sınıflarındaki bütün öğrenciler üzerinde etkili olmak için nasıl hazırlanmaktadırlar?
4. Okulun başarıları, sonuçları konusunda ve bu sonuçlara okulun katkı düzeyi konusunda kamu nasıl ve hangi düzeyde bilgilendirilmektedir?
5. Toplum okulların performansları hakkında aldığı bilgiye nasıl cevap vermektedir?

Sonuç temelli hesap verebilirlik sistemleri halka yönelik bilgilendirmeleri, profesyonel norm sistemleri ya da uyum sağlamaktan daha çok kullanır. Sonuç temelli hesap verebilirlik sistemleri öğrenci performansına ilişkin sonuçlarla ilgili, ailelere ve kamuya yönelik geniş ölçekli iletişime dayanır. Bu sistemlerin çoğu kamuya dağıtmak üzere okul rapor kartları ya da okul profilleri hazırlarlar. Bu raporlar; okula devam, öğrenci davranışları, kurslara ve programlara katılım, öğrenci başına harcama gibi kaynaklara ilişkin bilgilerle birlikte öğrenci ya da öğrenci alt gruplarının performansına ilişkin özet bilgileri kapsar. Sonuç olarak sonuçlara dayalı hesap verebilirlik sistemlerinin performansı kamuoyu tarafından tanınmış ve ödüllendirilmiştir (Anderson, 2005).

Öğrencilerin ne öğrenecekleri ve bu öğrenmenin nasıl gösterileceği, sonuca dayalı hesap verebilirlik sistemlerinin beklentileridir. Böylece, tatmin edici standartlar, değerlendirme, öğretim araç-gereçleri, öğretim ve öğrenim stratejileri birbirine bağlantılı hale getirilmelidir, bu bağlantı sağlandığı ölçüde öğrencileri öğrenme imkânlarına olabildiğince yüksek düzeyde sahip olacaklardır (Anderson, 2005). Reeves’e (2005) göre norma dayalı sistem üç nedenden dolayı tehlikelidir ve makul değildir. Çünkü ne öğrenciye, ne ailesine ne de topluma, öğrencinin ne bildiği ile ilgili ya da yetenek alanında yeterlilik gösterip göstermediği konusunda bilgi verir. Bu sistem, çok yönlü öğrenci başarısını ölçemez. Norm temelli değerlendirmeler kapsamlı öğrenci başarısını nadiren ölçerler. Norm temelli değerlendirmelerin sonuçları kesin değildir. Değerlendirme sonucu çok başarılı olabilir ama bu geçici bir durumdur.

Standartlara dayalı reform ve hesap verebilirlikle ilgili stratejiler ABD eğitim sisteminin daha bütünleşik bir unsuruna dönüşürken hesap verme mekanizmasına ilişkin alan yazın ve araştırmalar da kuramsal derinlikle gelişmiştir. Hesap vermeye ilişkin alan yazın hesap vermenin ana yapılarının tanımlanmasından karmaşık sistemlerin anlaşılması için kuramsal temele dayalı yüksek kalitede hesap verme sistemlerinin geliştirilmesine doğru gelişmiştir (Le Floch, Taylor, Thomsen, 2006). Bu bağlamda okullarda hesap verebilirliğin temel nitelikleri aşağıdaki gibi tanımlanabilir (Englert, Fries, Glenn, Douglas, 2007):

1. Beklentiler ve açık standartlar,
2. Tüm öğrenciler için yüksek beklentiler,
3. Standartlarla birlikte, yüksek nitelikli değerlendirme standartlarının sıralanması,
4. Kaynakların sıralanması, destekleme ve gelişme için yardım,
5. Sonuçlara bağlı yaptırım ve ödüller,
6. Çoklu ölçümler,
7. Verileri, sorunların çözümleri için kullanma,
8. Halkın anlayabileceği veriler hazırlama,
9. Yaratıcılık ve bölgesel farklılıklar için esneklik, eşitlik ve dürüstlüğü izin vermek,
10. Paydaşları destekleme ve hizmet alma.

Türkiye’de eğitimde hesap verebilirlikle ilgili doğrudan çalışmalar olmamakla birlikte, standartlar, yerleşme, nitelik, performans değerlendirme ile ilgili çalışmalar bulunmaktadır. Sonuç olarak dünyada örgütler için belli hesap verebilirlik standartları oluşturulmuştur. Birçok örgüt hesap verme yükümlülüğünü SA 8000 ve onu temel alınarak İngiltere’de hazırlanan AA1000 belgesine göre düzenlenmektedir. Yukarıda verilen bilgilerde de görüldüğü gibi, hesap verebilirlik kavramı gün geçtikçe, hayatın her alanında, daha sık kullanılmaya başlanmıştır. Ancak, Türkiye’de eğitim örgütlerinde hesap verebilirlik konusu yeterince ele alınmamıştır. Bu çalışmanın problemini Türkiye’deki kamu ve özel ilköğretim okulları için bir hesap verebilirlik modelinin geliştirilmesi ve modele ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerinin belirlenmesi oluşturmaktadır. Bu bağlamda makalede; amacı, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı kamu ve özel ilköğretim okulları için bir hesap verebilirlik modeli geliştirmek ve geliştirilen hesap verebilirlik modeline ilişkin Türkiye’deki öğretmen ve yönetici görüşlerini belirlemek olan bir çalışmanın sadece “kim hesap vermeli?” boyutuna ilişkin kamu ve özel ilköğretim okulu yönetici ve

öğretmenlerinin cevaplarının okul türü değişkenine göre betimlenmesi yer almaktadır. Bu çerçevede makalenin amaçları şöyle ifade edilebilir.

1. Geliştirilen hesap verebilirlik modelinin; öğrenci başarısı, sosyal adalet, sosyal sorumluluk, okul iklimi ve ailelerle ilişkiler boyutlarında “kim hesap vermeli?” sorusuna kamu ve özel ilköğretim okul yönetici ve öğretmenlerinin cevapları nedir?
2. Modele ilişkin kamu ilköğretim okulu öğretmenleri ve yöneticilerinin cevapları arasında fark var mıdır?
3. Modele ilişkin özel ilköğretim okulu öğretmenleri ve yöneticilerinin cevapları arasında fark var mıdır?

YÖNTEM

Bu araştırma tarama modelinde yapılmıştır. Bu çalışmada alan yazın ve Türkiye koşullarına dayanarak kamu ve özel ilköğretim okulları için bir hesap verebilirlik modeli geliştirilmiş ve geliştirilen hesap verebilirlik modeline ilişkin Türkiye’deki öğretmen ve yönetici görüşleri belirlenmek istenmiştir. Bu haliyle araştırma betimsel bir niteliktedir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın evreni, il merkezlerinde bulunan Türkiye genelindeki kamu ve özel ilköğretim okullarında görev yapan 20.024 okul yöneticisi ve 209.228 öğretmeninden oluşmaktadır. (<http://ilsis.meb.gov.tr>, 2005). Araştırmanın örneklemini ise 2028 okul yöneticisi ve 18003 öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmada örneklem oluşturulurken “çok aşamalı örnekleme” yöntemi kullanılmıştır. Bu aşamada öncelikle evren yedi coğrafi bölge temel alınarak yedi alt tabakaya ayrılmıştır. Her coğrafi bölgeden örnekleme alınan illerin seçiminde il merkezlerinin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri esas alınmıştır. Dinçer ve Özarslan’ın (2004), Devlet Planlama Teşkilatı adına yaptıkları “İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması” adlı çalışma ile il merkezlerinin gelişmişlik düzeyleri ve bu düzeylere göre gelişmişlik sıralaması belirlenmiştir. Bu çalışmada iller, DPT’nin çalışmasındaki göstergelerde olduğu gibi üç gruba ayrılmıştır. Gelişmişlik göstergesi ikinin üzerinde olan iller “Birinci Gelişmişlik Grubu”; 2 ile 1 arası olan iller “İkinci Gelişmişlik Grubu” ve 1’in altında olan iller de “Üçüncü Gelişmişlik Grubu” iller olarak değerlendirilmiştir. Örneklem, okulların bulunduğu bölgeler ve iller olmak üzere iki ölçüt (analiz ünitesi) temel alınarak; DPT tarafından belirlenen sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine göre coğrafi bölgeleri temsil etmek üzere, her bölgeden üçer il seçilerek belirlenmiştir. Her coğrafi bölgenin içerisindeki illerin belirlenmesinde, birinci (gelişmiş) ve ikinci (gelişmekte olan), üçüncü gelişmişlik

(az gelişmiş) grubundan birer il örnekleme alınmıştır. Her bir bölge içerisinde belirlenen üç ilin hangileri olacağına ise bölge içerisindeki illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması temel alınarak belirlenmiştir.

Daha sonra, farklı büyüklükteki evrenler için kuramsal örneklem büyüklükler ve % 95 güven düzeyine göre tolerans gösterilebilir hata için gerekli örneklem tablosundan yararlanılarak araştırma için gerekli olan örneklem çapı belirlenmiştir (Balci, 2004). Buna göre % 95 güven düzeyine göre araştırma için kamu okullarında 391 okul yöneticisi ve 395 öğretmene; özel ilköğretim okullarında ise 392 yönetici, 345 öğretmene ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan ilköğretim okulu öğretmenlerinin % 52.8'i kadın, % 47.0'i ise erkektir. Öğretmenlerin % 25.3'ünün 1-5 yıllık mesleki kıdeme sahip oldukları görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısı eğitim fakültesi (% 50.2) mezunudur. Öğretmenlerin önemli bir kısmının öğretmen yetiştiren kurumlar dışındaki diğer eğitim kurumlarından (% 11.8'i) mezun olması dikkat çekicidir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 91.4'ü hesap verebilirlikle ilgili seminer almamışlardır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın ölçme aracı, geliştirilen hesap verme modelinin yapı ve içeriğinden oluşmaktadır. Diğer bir deyişle geliştirilen modelin yapı ve içeriği ölçme aracına dönüştürülmüştür. Araştırmanın hedef evrenini ilköğretim okul yöneticileri ve öğretmenler oluşturduğu için okul yöneticileri ve öğretmenler için tek ölçme aracı hazırlanmıştır. “Hesap verebilirlik ölçeğinin” geliştirilmesi için, ilk olarak dünyadaki örnekler daha sonra ülkemizdeki örnekler incelenmiştir. İlköğretim okulları ile ilgili yasal metinler incelenmiştir. Bu yasal metinler ve alanyazındaki modellerden ilköğretim okullarının hesap verebilirliği belirlenmiştir. Daha sonra konu ile ilgili maddeler belirlemek üzere, dünyadaki araştırmalarda kullanılmış olan ölçekler taranmış ve hesap verebilirlikle ilgili bir madde havuzu oluşturulmuştur. Son olarak oluşturulan bu havuzdan ilköğretim okulları için uygun olabilecek maddeler seçilmiştir. Veri toplama aracı altı alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlardan, *öğrenci başarısı alt boyutu* 7 maddeden oluşmaktadır. *Sosyal adalet* alt boyutu 8. maddeden 15. maddeye kadar olan kısımdır. *Sosyal sorumluluk* alt boyutu 16. maddeden itibaren 20. maddeyi kapsamaktadır. *Okul geliştirme* alt boyutu 21. madde ile 26. maddeyi kapsamaktadır. *Okul İklimi* alt boyutu, 24. madde ile 34. maddeyi kapsamaktadır. *Ailelerle ilişkiler* alt boyutu 35. madde ile 41. maddeyi kapsamaktadır. Alt maddelerin her birisinde görüşü alınan kişiler soruları “Kim Hesap vermeli?”, “Kime Hesap verilmeli?”, “Neden Hesap verilmeli?”, “Nasıl Hesap verilmeli?” sorularını temel alarak cevaplandırmışlardır. Danışmanla görüşüldükten sonra geliştirilmiş olan ölçme aracının içerik geçerliği için uzmanların görüşlerine başvurulmuştur. Hazırlanan ölçek sıralamalı olduğu için geçerlik ve güvenilirlik düzeyi, 15 öğretmen, 15 yönetici ve 15 veli ile görüşülerek test edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada, kişisel bilgilerin analizinde yüzde ve frekans, katılımcıların görüşlerinin İlköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin modele ilişkin görüşleri arasındaki farklılığın sınanmasında Kay-Kare tekniği kullanılmıştır. Manidarlık testlerinde $\alpha = .05$ düzeyi temel alınmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu başlık altında, araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenlerin, geliştirilen hesap verebilirlik modelinin; öğrenci başarısı, sosyal adalet, sosyal sorumluluk, okul iklimi ve ailelerle ilişkiler boyutlarında “kim hesap vermeli?” sorusuna verdikleri cevapların “okul türü” değişkenlerine göre betimlenmesi yer almaktadır.

Öğrenci Başarısı Boyutunda Hesap Verebilirlik Durumu

Bu boyut altındaki maddelere okul türü değişkenine göre İlköğretim Okulu yönetici ve öğretmenlerinin verdikleri yanıtların kay-kare testi sonuçları Çizelge 1’de verilmiştir.

Çizelge 1’de görüldüğü üzere öğrenci başarısı alt boyutunda ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin “kim hesap vermeli?” sorusuna verdikleri yanıtların okul türü değişkenine göre istatistiksel olarak farklılık göstermeyen maddeleri şunlardır: “Öğretimde bireysel farklılıklara dikkat edilmesinde” [$\chi^2(1) = 1.45$, $p > .05$], “Bir üst kuruma geçiş oranı ve niteliğinde” [$\chi^2(1) = 1.6$, $p > .05$], “Sınavlarda yeterli düzeyde başarılı olamayan öğrencilere ilişkin ek önlemlerin alınmasında” [$\chi^2(1) = 0.17$, $p > .05$], “Başarısız öğrenciler için normal ders saatleri sonrası özel ek dersler verilmesinde” [$\chi^2(1) = 1.18$, $p > .05$], “Bir ekip oluşturarak sınıf ve okul düzeyindeki sınav sonuçlarını izleme ve değerlendirmede” [$\chi^2(1) = 3.31$, $p < .05$]. “Tüm öğrencilerin öğrenebilmesi için öğretim yöntemlerinde farklılıklar oluşturulmasında” [$\chi^2(1) = 1.62$, $p > .05$].

Çizelge1. İlköğretim Okulu Yönetici ve Öğretmenlerinin “Kim Hesap Vermeli?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Okul Türü Değişkenine Göre Kay- Kare Testi Sonuçları

Madde	Okul Türü	Kim Hesap Vermeli			χ^2	p
		Öğretmen	Yönetici	Toplam		
M1. Öğretimde bireysel farklılıklara dikkat edilmesinde	1.	f	612	161	773	1.45 .22
	Kamu	%	79.2	20.8	51.3	
	2. Özel	f	563	172	735	
		%	76.6	23.4	48.7	
	Toplam	f	1175	333	1508	
		%	77.9	22.1	100.00	
M2. Bir üst kuruma geçiş oranı ve niteliğinde	1.	f	490	273	763	1.6 .20
	Kamu	%	64.2	35.8	51.2	
	2. Özel	f	443	283	726	
		%	61.0	39.0	48.8	
	Toplam	f	933	556	1489	
		%	62.7	37.3	100.00	
M3. Sınavlarda yeterli düzeyde başarılı olamayan öğrencilere ilişkin ek önlemlerin alınmasında	1.	f	507	262	769	.017 .89
	Kamu	%	65.9	34.1	51.5	
	2. Özel	f	475	249	724	
		%	65.6	34.4	48.5	
	Toplam	f	982	511	1493	
		%	65.8	34.2	100.00	
M4. Başarısız öğrenciler için normal ders saatleri sonrası özel ek dersler verilmesi	1.	f	511	256	767	1.18 .27
	Kamu	%	66.6	33.4	51.5	
	2. Özel	f	461	260	721	
		%	63.9	36.1	48.5	
	Toplam	f	972	516	1488	
		%	65.3	34.7	100.00	
M5. Bir ekip oluşturularak sınıf ve okul düzeyindeki sınav sonuçlarını izleme ve değerlendirme	1.	f	390	373	763	3.31 .06
	Kamu	%	51.10	48.90	51.40	
	2. Özel	f	334	386	720	
		%	46.40	53.60	48.60	
	Toplam	f	724	759	1483	
		%	48.80	51.20	100.00	
M6. Öğrencilerin araştırma becerilerinin geliştirilmesi	1.	f	617	147	764	6.75 .00
	Kamu	%	80.80	19.20	51.40	
	2. Özel	f	542	179	721	
		%	75.20	24.80	48.60	
	Toplam	f	1159	326	1485	
		%	78.00	22.00	100.00	
M7. Tüm öğrencilerin öğrenebilmesi için öğretim yöntemlerinde farklılıklar oluşturulması	1.	f	567	195	762	1.62 .20
	Kamu	%	74.4	25.6	51.3	
	2. Özel	f	516	206	722	
		%	71.5	28.5	100	
	Toplam	f	1083	401	1484	
		%	73.0	27.0	100.00	

Öte yandan öğrenci başarısı alt boyutunun 6. maddesi olan “Öğrencilerin araştırma becerilerinin geliştirilmesi”nde, kamu ve özel ilköğretim okulları arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir [$\chi^2(1)=6.75$, $p<.05$]. Kamu ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenleri, % 80.8 ile birinci sırada öğretmenin hesap vermesinin gerektiğini, ikinci sırada ise % 19.2 ile yöneticinin hesap vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Özel okul yönetici ve öğretmenlerine göre ise % 75.2 ile birinci sırada öğretmenin hesap vermesi gerektiği, ikinci sırada ise % 24.8 ile yöneticinin hesap vermesi gerektiği bulunmuştur. Bu bulgulara göre katılımcılar “Öğrencilerin araştırma becerilerinin geliştirilmesi” maddesinde kamu ve özel ilköğretim okullarında yönetici ve öğretmenler ilk sırada olmak üzere öğretmenlerin hesap vermeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin okuldaki eğitimlerinde birinci derecede öğretmenler sorumlu oldukları için öğrencilerin araştırma becerilerinin geliştirilmesinde ilk sırada öğretmenler sorumludur.

Sosyal Adalet Boyutunda Hesap Verebilirlik Durumu

Bu boyut altındaki maddelere okul türü değişkenine göre İlköğretim Okulu yönetici ve öğretmenlerinin verdikleri yanıtların kay-kare testi sonuçları Çizelge 2’de verilmiştir.

Çizelge 2. İlköğretim Okulu Yönetici ve Öğretmenlerinin “Sosyal Adalet Alt Boyutundaki” Maddelere İlişkin “Kim Hesap Vermeli?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Okul Türü Değişkenine Göre Kay- Kare Testi Sonuçları

Madde	Okul Türü	Kim Hesap Vermeli		Toplam	χ^2	P
		Öğretmen	Yönetici			
M8. Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumundaki farklılıkların sınıftaki eğitimi etkilememesi	1. f	457	307	764	445.50	
	Kamu %	59.8	40.2	51.4		
	2. Özel f	419	302	721		
	%	58.1	40.2	48.6		
	Toplam f	876	609	1485		
	%	59.0	41.0	100.00		
M9. Öğrencilerin farklılıkları ve gereksinimleri doğrultusunda Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının(BEP) uygulanması	1. f	426	336	762	932.33	
	Kamu %	55.9	44.1	51.5		
	2. Özel f	384	335	719		
	%	53.4	46.6	48.5		
	Toplam f	810	671	1481		
	%	54.7	45.3	100.00		
M10. Okulda her öğrenciye, öğretmene, okul personeline ve velilere hakkaniyet ilkesine göre davranılması	1. f	284	477	761	1.18	.27
	Kamu %	37.3	62.7	48.5		
	2. Özel f	287	429	716		
	%	40.1	59.9	48.5		
	Toplam f	571	906	1477		
	%	38.7	61.3	100.00		

Çizelge 2 (Devam)

Madde	Okul Türü	Kim Hesap Vermeli		Toplam	χ^2	P
		Öğretmen	Yönetici			
M11. Okul yönetiminde demokratik ilkelere önem verilmesi	1. Kamu	f	229	533	762	3.62.05
		%	30.10	69.90	51.10	
	2. Özel	f	249	469	718	
		%	34.70	65.30	48.50	
	Toplam	f	571	906	1477	
		%	38.70	61.30	100.00	
M12. Sınıf yönetiminde demokratik ilkelere önem verilmesi	1. Kamu	f	448	314	762	.001.98
		%	58.8	41.2	51.5	
	2. Özel	f	422	295	717	
		%	58.9	41.1	48.5	
	Toplam	f	870	609	1479	
		%	58.8	41.2	100.00	
M13. Okul toplumunda farklılıklara saygı duyulması	1. Kamu	f	326	435	761	7.20.00
		%	42.80	57.20	51.30	
	2. Özel	f	359	362	721	
		%	49.80	50.20	48.70	
	Toplam	f	685	797	1482	
		%	46.20	53.80	100.00	
M14. Okul personel ve öğrencileri için başarı ve başarısızlıkta standartların olması ve standartlara göre davranılması	1. Kamu	f	408	353	761	3.02.08
		%	53.60	46.40	51.40	
	2. Özel	f	353	366	719	
		%	49.10	50.90	48.60	
	Toplam	f	761	719	1480	
		%	51.40	48.60	100.00	
M15. Okulda farklı engeli olan öğrencilerin gözetilmesi	1. Kamu	f	319	441	760	.020.88
		%	42.0	58.0	51.4	
	2. Özel	f	304	414	718	
		%	42.3	57.7	48.6	
	Toplam	f	623	855	1478	
		%	42.2	57.8	100.00	

Çizelge 2’de görüldüğü üzere sosyal adalet alt boyutunun maddelerinde kamu ve özel ilköğretim okul yönetici ve öğretmenlerinin “kim hesap vermeli?” sorusuna verdikleri yanıtlar okul türü değişkenine göre karşılaştırıldığında anlamlı fark olmayan maddeler şunlardır: “Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumundaki farklılıkların sınıftaki eğitimi etkilememesine” [$\chi^2(1)=.445$, $p>.05$], “Öğrencilerin farklılıkları ve gereksinimleri doğrultusunda bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının (BEP) uygulanmasında” [$\chi^2(1)=.932$, $p>.05$]. “Okulda her öğrenciye, öğretmene, okul personeline ve velilere hakkaniyet ilkesine göre davranılmasında” [$\chi^2(1)=1.18$, $p>.05$], “Sınıf yönetiminde demokratik ilkelere

önem verilmesinde” [$\chi^2(1) = .001, p > .05$], “Okulda farklı engeli olan öğrencilerin gözetilmesinde” [$\chi^2(1) = .020, p > .05$], “Okul personel ve öğrencileri için başarı ve başarısızlıkta standartların olması ve standartlara göre davranılmasında” [$\chi^2(1) = 3.02, p < .05$].

Öte yandan sosyal adalet alt boyutunun 11. maddesi olan “Okul yönetiminde demokratik ilkelere önem verilmesi”nde “kim hesap vermeli?” sorusuna ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır [$\chi^2 = (1)3.62, p < .05$]. Kamu ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenleri, % 69.9 ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesinin gerektiğini, ikinci sırada ise % 30.1 ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Özel ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenleri ise % 65.3 ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesi gerektiğini, ikinci sırada ise % 34.7 ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bulgulara göre “Okul yönetiminde demokratik ilkelere önem verilmesi” maddesinde kamu ve özel ilköğretim okulu katılımcıları ilk sırada farklı oranlarda da olsa yöneticilerin hesap vermeleri gerektiğini düşünmektedir.

Benzer şekilde sosyal adalet alt boyutunun 13. maddesi olan “Okul toplumunda farklılıklara saygı duyulması”nda “kim hesap vermeli?” sorusuna ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar arasında anlamlı fark saptanmıştır [$\chi^2(1) = 7.20, p < .05$]. Kamu ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenleri, % 57.2 ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesinin gerektiğini, ikinci sırada ise % 42.8 ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Özel ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenleri ise % 50.2 ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesi gerektiğini, ikinci sırada ise % 49.8 ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bulgulara göre “Okul toplumunda farklılıklara saygı duyulması” maddesinde de kamu ve özel ilköğretim okul yönetici ve öğretmenleri farklı oranlarda da olsa ilk sırada yöneticilerin hesap vermeleri gerektiği düşüncesindedir.

Sosyal Sorumluluk Boyutunda Hesap Verebilirlik Durumu

Bu boyut altındaki maddelere okul türü değişkenine göre İlköğretim Okulu yönetici ve öğretmenlerinin verdikleri yanıtların kay-kare testi sonuçları Çizelge 3’te verilmiştir.

Sosyal sorumluluk alt boyutunun “kim hesap vermeli?” sorusuna katılımcıların verdikleri yanıtların okul türüne göre farklılık göstermeyen maddeleri şunlardır: “Okul olanaklarının çevre hizmetine sunulması” [$\chi^2(1) = 3.48, p < .05$], “Çevre koruma ve çevre bilincinin gelişmesine yönelik etkinliklerin yapılmasında” [χ^2

(1)=2.51, $p>.05$], “Sivil toplum örgütleri ile işbirliği içinde çalışmalar yapılması” [$\chi^2(1)=.878$, $p>.05$], “Öğrencilerin insan hakları yönünden bilinçlenmesine yönelik çalışmalar yapılması” [$\chi^2(1)=.780$, $p>.05$], “Öğrencilerin topluma katkı sağlamada gönüllü çalışmalara katılımının sağlanması” [$\chi^2(1)=.237$, $p>.05$].

Çizelge 3. İlköğretim Okulu Yönetici ve Öğretmenlerinin “Sosyal Sorumluluk Alt Boyutundaki” Maddelere İlişkin “Kim Hesap Vermeli?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Okul Türü Değişkenine Göre Kay-Kare Testi Sonuçları

Madde	Okul Türü	Kim Hesap Vermeli		χ^2	p
		Öğretmen	Yönetici		
M16. Okul olanaklarının çevre hizmetine sunulması	1. Kamu	f	176	581	757
		%	23.20	76.80	51.40
	2. Özel	f	197	520	717
		%	23.20	72.50	48.60
	Toplam	f	373	1101	1474
		%	25.30	74.70	100.00
M17. Çevre koruma ve çevre bilincinin gelişmesine yönelik etkinliklerin yapılmasında	1. Kamu	f	371	389	760
		%	48.8	51.2	51.5
	2. Özel	f	320	396	716
		%	44.7	55.3	48.5
	Toplam	f	691	785	1476
		%	46.8	53.2	100.00
M18. Sivil toplum örgütleri ile işbirliği içinde çalışmalar yapılması	1. Kamu	f	258	501	759
		%	34.0	66.0	51.6
	2. Özel	f	259	454	713
		%	36.3	63.7	48.4
	Toplam	f	517	955	1472
		%	35.1	64.9	100.00
M19.Öğrencilerin insan hakları yönünden bilinçlenmesine yönelik çalışmalar yapılması	1. Kamu	f	398	362	760
		%	52.4	47.6	51.5
	2. Özel	f	359	358	717
		%	50.1	49.9	48.5
	Toplam	f	757	720	1477
		%	51.3	48.7	100.00
M20.Öğrencilerin topluma katkı sağlamada gönüllü çalışmalara katılımının sağlanması	1. Kamu	f	410	347	757
		%	54.2	45.8	51.6
	2. Özel	f	375	334	709
		%	52.9	47.1	48.4
	Toplam	f	785	681	1466
		%	53.5	46.5	100.00

Okul Geliştirme Boyutunda Hesap Verebilirlik Durumu

Bu boyut altındaki maddelere katılımcıların verdikleri yanıtların okul türü değişkenine göre kay-kare testi sonuçları Çizelge 4'te yer almaktadır.

Çizelge 4. İlköğretim Okulu Yönetici ve Öğretmenlerinin “Kim Hesap Vermeli?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Okul Türü Değişkenine Göre Kay-Kare Testi Sonuçları

Madde	Okul Türü	Kim Hesap Vermeli			χ^2 p		
		Öğretmen	Yönetici	Toplam			
M21. Öğrenci başarımlar verilerini öğretim ve gelişime ilişkin bilgilendirmede kullanmada	1. Kamu	f	279	481	760	17.78	.00
		%	36.70	63.30	51.50		
	2. Özel	f	340	375	715		
		%	47.60	52.40	48.50		
	Toplam	f	619	856	1475		
		%	42.00	58.00	100.00		
M22. Öğretim programı hedeflerini gerçekleştirmede	1. Kamu	f	306	453	759	5.90	.01
		%	40.30	59.70	51.40		
	2. Özel	f	334	383	717		
		%	46.60	53.40	48.60		
	Toplam	f	640	836	1476		
		%	43.40	56.60	100.00		
M23. Öğretime uygun bir okul kültürü oluşturmada	1. Kamu	f	173	583	756	1.70	.19
		%	22.9	77.1	51.3		
	2. Özel	f	185	532	717		
		%	25.8	74.2	48.7		
	Toplam	f	358	1115	1473		
		%	24.3	75.7	100		
M24. Okul hesap verme sistemi için stratejiler oluşturmada	1. Kamu	f	144	612	756	15.39	.00
		%	19.00	81.00	51.40		
	2. Özel	f	198	517	715		
		%	27.70	72.30	48.60		
	Toplam	f	342	1129	1471		
		%	23.20	76.80	100.00		
M25. Okulun yazılı bir okul gelişim planının olmasında	1. Kamu	f	136	621	757	6.79	.00
		%	18.00	82.00	51.40		
	2. Özel	f	168	548	716		
		%	23.50	76.50	48.60		
	Toplam	f	304	1169	1473		
		%	20.60	79.40	100.00		
M26. Öğretmenlere ve diğer personele mesleki gelişim imkanlarının sağlanmasında	1. Kamu	f	128	627	755	16.44	.00
		%	17.00	83.00	51.40		
	2. Özel	f	183	532	715		
		%	25.60	74.40	48.60		
	Toplam	f	311	1159	1470		
		%	21.20	78.80	100.00		

Çizelge 4'te görüldüğü üzere okul geliştirme alt boyutunun 21. maddesine ("Öğrenci başarımlarını verilerini öğretim ve gelişime ilişkin bilgilendirmede kullanmada") "kim hesap vermeli?" sorusuna kamu ve özel ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir [$\chi^2(1)=17.78, p<.05$]. Kamu ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri, % 63.3 ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesinin gerektiğini, ikinci sırada ise % 36.7 ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtirken özel ilköğretim okulu yöneticileri, % 52.4 ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesi gerektiğini, ikinci sırada ise % 47.6 ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtmiştir. Bu bulgulara göre "Öğrenci başarımlarını verilerini öğretim ve gelişime ilişkin bilgilendirmede kullanmada" kamu ve özel ilköğretim okul yöneticileri ve öğretmenleri farklı oranlarda ilk sırada yöneticilerin hesap vermeleri gerektiğini düşünmektedir. Benzer şekilde okul geliştirme alt boyutunun 22. maddesine ("Öğretim programı hedeflerini gerçekleştirilmede") "kim hesap vermeli?" sorusuna kamu ve özel ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir [$\chi^2(1)=5.90, p<.05$]. Kamu ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri, % 59.7 ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesinin gerektiğini, ikinci sırada ise % 40.3 ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtirken özel ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri, % 53.4 ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesi gerektiğini, ikinci sırada ise % 46.6 ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bulgulara göre "Öğretim programı hedeflerini gerçekleştirilmede" kamu ve özel ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri farklı oranlarda ilk sırada yöneticilerin hesap vermeleri gerektiğini düşünmektedir.

Okul geliştirme alt boyutunun 24. maddesi olan "Okul hesap verme sistemi için stratejiler oluşturmada" "kim hesap vermeli?" sorusuna kamu ve özel ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir [$\chi^2(1)=15.39, p<.05$]. Kamu ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri, % 81.0 ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesinin gerektiğini, ikinci sırada ise % 19.0 ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Özel ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri ise % 72.3 ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesi gerektiğini, ikinci sırada ise % 27.7 ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bulgulara göre "Okul hesap verme sistemi için stratejiler oluşturmada" kamu ve özel ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri farklı oranlarda ilk sırada yöneticilerin hesap vermesi gerektiğini düşünmektedir.

Okul geliştirme alt boyutunun 25. maddesi olan "Okulun yazılı bir okul gelişim planının olmasında" "kim hesap vermeli?" sorusuna kamu ve özel ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir [$\chi^2(1)=6.79, p<.05$]. Kamu ilköğretim okulu yöneticileri

ve öğretmenleri, % 82.0 ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesinin gerektiğini, ikinci sırada ise % 18.0 ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Özel ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri ise % 76.5 ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesi gerektiğini, ikinci sırada ise % 23.5 ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bulgulara göre okulun yazılı bir okul gelişim planının olmasında kamu ve özel ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri farklı oranlarda ilk sırada yöneticilerin hesap vermeleri gerektiğini düşünmektedir.

Okul geliştirme alt boyutunun 26. maddesi olan “Öğretmenlere ve diğer personele mesleki gelişim imkânlarının sağlanmasında” “kim hesap vermeli?” sorusuna ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar arasında anlamlı fark olduğu da görülmektedir [$\chi^2(1)=16.44$, $p<.05$]. Kamu ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri % 83.0 ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesinin gerektiğini, ikinci sırada ise % 17.0 ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Özel ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri, ise % 74.4 ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesi gerektiğini, ikinci sırada ise % 25.6 ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bulgulara göre “Öğretmenlere ve diğer personele mesleki gelişim imkânlarının sağlanmasında” kamu ve özel ilköğretim okulu çalışanları farklı oranlarda ilk sırada yöneticilerin hesap vermeleri gerektiğini düşünmektedir. Öte yandan okul geliştirme alt boyutunun 23. maddesine (“Öğretime uygun bir okul kültürü oluşturmada”) “kim hesap vermeli?” sorusuna, kamu ve özel ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar arasında okul türüne göre anlamlı farklılık olmadığı bulunmuştur [$\chi^2(1)=1.70$, $p>.05$].

Okul İklimi Boyutunda Hesap Verebilirlik Durumu

Bu boyut altındaki maddelere okul türü değişkenine göre ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin verdikleri yanıtların kay-kare testi sonuçları Çizelge 5’te verilmiştir.

Çizelge 5’te görüldüğü üzere okul iklimi alt boyutunda “kim hesap vermeli?” sorusuna kamu ve özel ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar arasında anlamlı fark olmayan maddeler şunlardır: “Değişime açık olmada” [$\chi^2(1)=.060$, $p>.05$], “Olumlu davranışlara dönük sınıf yönetimi yaklaşımlarına ağırlık vermede” [$\chi^2(1)=.493$, $p>.05$], “Çalışanlarının morallerinin yüksek olmasında” [$\chi^2(1)=3.11$, $p>.05$], “Saydam bir yönetim ve eğitim anlayışı sergilenmesinde” [$\chi^2(1)= 1.13$, $p>.05$].

Çizelge 5. İlköğretim Okulu Yönetici ve Öğretmenlerinin “Okul İklimi Alt Boyutundaki” Maddelere İlişkin “Kim Hesap Vermeli?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Okul Türü Değişkenine Göre Kay- Kare Testi Sonuçları

Madde	Okul Türü	Kim Hesap Vermeli			Toplam	χ^2	p
		Öğretmen	Yönetici				
M27. Öğrenci başarısına odaklanan okul iklimi oluşturulmasında	1. Kamu	f	153	620	773	11.16	.00
		%	19.80	80.20	51.30		
	2. Özel	f	199	536	735		
		%	27.10	72.90	48.70		
	Toplam	f	352	1156	1508		
		%	23.30	76.70	100.00		
M28. Değişime açık olmada	1. Kamu	f	188	566	754	.060	.80
		%	24.9	75.1	51.4		
	2. Özel	f	182	532	714		
		%	25.5	74.5	48.6		
	Toplam	f	370	1098	1468		
		%	25.2	74.8	100		
M29. Güvenli bir ortam sağlanmasında	1. Kamu	f	145	628	773	8.70	.00
		%	18.80	81.20	51.30		
	2. Özel	f	184	551	735		
		%	25.00	75.00	48.70		
	Toplam	f	329	1179	1508		
		%	21.80	78.20	100.0		
M30. Olumlu davranışlara dönük sınıf yönetimi yaklaşımlarına ağırlık vermede	1. Kamu	f	306	467	773	.493	.48
		%	39.6	60.4	51.3		
	2. Özel	f	304	431	735		
		%	41.4	58.6	48.7		
	Toplam	f	610	898	1508		
		%	40.5	59.5	100		
M31.Öğrencilerin isteyerek gittikleri bir okul ortamı oluşturulmasında	1. Kamu	f	193	580	773	10.50	.00
		%	25.00	75.00	51.30		
	2. Özel	f	239	496	735		
		%	32.50	67.50	48.70		
	Toplam	f	432	1076	1508		
		%	28.60	71.40	100.		
M32.Çalışanlarının morallerinin yüksek olmasında	1. Kamu	f	151	605	756	3.11	.07
		%	20.00	80.00	51.40		
	2. Özel	f	170	545	715		
		%	23.80	76.20	48.60		
	Toplam	f	321	1150	1471		
		%	21.80	78.20	100		

Çizelge 5 (Devam)

Madde	Okul Türü	Kim Hesap Vermeli			χ^2	p
		Öğretmen	Yönetici	Toplam		
M33. Saydam bir yönetim ve eğitim anlayışı sergilenmesinde	1. Kamu	f	174	576	750	1.139 .28
		%	23.2	76.8	51.2	
	2. Özel	f	183	532	715	
		%	25.6	74.4	48.8	
	Toplam	f	357	1108	1465	
		%	24.4	75.6	100	
M34. Duyarlı bir yönetim ve eğitim anlayışı sergilenmesinde	1. Kamu	f	185	568	753	16.4 .00
		%	24.60	75.40	51.40	
	2. Özel	f	244	469	713	
		%	34.20	65.80	48.60	
	Toplam	f	429	1037	1466	
		%	29.30	70.70	100.00	

Buna karşın okul iklimi alt boyutunun 27. maddesi olan “Öğrenci başarısına odaklanan okul iklimi oluşturulmasında” “kim hesap vermeli?” sorusuna kamu ve özel ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir [$\chi^2(1)=11.16$, $p<.05$]. Bu maddede kamu ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri, % 80.2 ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesinin gerektiğini, ikinci sırada ise % 19.89 ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Özel ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri ise % 72.9 ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesi gerektiğini, ikinci sırada ise % 27.1 ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bulgulara göre “Öğrenci başarısına odaklanan okul iklimi oluşturulmasında” maddesinde kamu ve özel ilköğretim okulları yöneticileri ve öğretmenleri farklı oranlarda ilk sırada yöneticilerin hesap vermeleri gerektiğini düşünmektedir. Benzer olarak okul iklimi alt boyutunun 29. maddesine (“Güvenli bir ortam sağlanmasında”) “kim hesap vermeli?” sorusuna ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir [$\chi^2(1)=8.70$, $p<.05$]. Kamu ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri, % 81.2 ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesi gerektiğini, ikinci sırada ise % 18.8 ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Özel ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri ise % 75. ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesi gerektiğini, ikinci sırada ise % 25. ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bulgulara göre “Güvenli bir ortam sağlanmasında” maddesinde kamu ve özel ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri farklı oranlarda ilk sırada yöneticilerin hesap vermeleri gerektiğini düşünmektedir.

Okul iklimi alt boyutunun 31. maddesi olan “Öğrencilerin isteyerek gittikleri bir okul ortamı oluşturulmasında” “kim hesap vermeli?” sorusuna kamu ve özel ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar arasında anlamlı

fark olduğu görülmektedir [$\chi^2(1)=10.50$ $p<.05$]. Kamu ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri, % 75 ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesi gerektiğini, ikinci sırada ise % 25 ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Özel ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri ise % 67.5 ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesi gerektiğini, ikinci sırada ise % 32.5 ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bulgulara göre “Öğrencilerin isteyerek gittikleri bir okul ortamı oluşturulmasında” kamu ve özel ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri farklı oranlarda ilk sırada yöneticilerin hesap vermeleri gerektiğini düşünmektedir.

Ayrıca, okul iklimi alt boyutunun 34. maddesi olan “Duyarlı bir yönetim ve eğitim anlayışı sergilenmesinde” “kim hesap vermeli?” sorusuna ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir [$\chi^2(1)=16.40$, $p<.05$]. Kamu ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri, %75.4 ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesinin gerektiğini, ikinci sırada ise % 24.6 ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Özel ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri ise % 65.8 ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesi gerektiğini, ikinci sırada ise % 34.2 ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bulgulara göre “Duyarlı bir yönetim ve eğitim anlayışı sergilenmesinde” kamu ve özel ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri farklı oranlarda ilk sırada yöneticilerin hesap vermeleri gerektiği düşüncesindedirler.

Ailelerle İlişkiler Boyutunda Hesap Verebilirlik Durumu

Bu boyut altındaki maddelere okul türü değişkenine göre İlköğretim Okulu yönetici ve öğretmenlerinin verdikleri yanıtların kay-kare testi sonuçları Çizelge 6’da verilmiştir.

Çizelge 6’da görüldüğü üzere ailelerle ilişkiler alt boyutunun maddelerine “kim hesap vermeli?” sorusuna kamu ve özel ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar arasında anlamlı farklılıkların olmadığı maddeler şunlardır: “Öğrencilerin başarısını arttırmak için yapılan özel çalışmalar hakkında ailelerin bilgilendirilmesinde” [$\chi^2(1)=.456$, $p>.05$], “Eğitime ilişkin yasal düzenlemeler ve haklar konusunda ailelerin bilgilendirilmesinde” [$\chi^2(1)=.926$, $p>.05$], “Disiplin konusunda yapılan çalışmalar, ödüller ve cezalar hakkında ailelerin bilgilendirilmesinde” [$\chi^2(1)=.192$, $p>.05$], “Ödevlerin nicelik ve nitelikleri hakkında ailelerin bilgilendirilmesinde” [$\chi^2(1)=.015$, $p>.05$], “Yerel ve ülke geneli sınavlarda okulun başarı durumuna ilişkin ailelerin bilgilendirilmesinde” [$\chi^2(1)=.145$,

$p>.05$], “Okulun finansal gelirleri ve giderleri ile birlikte okul güvenliğine ilişkin ailelerin bilgilendirilmesinde” [$\chi^2 (1) = .026, p>.05$]

Çizelge 6. İlköğretim Okulu Yönetici ve Öğretmenlerinin “Ailelerle İlişkiler Alt Boyutundaki” Maddelere İlişkin “Kim Hesap Vermeli?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Okul Türü Değişkenine Göre Kay-Kare Testi Sonuçları

Madde	Okul Türü		Kim Hesap Vermeli		Toplam	χ^2	P
			Öğretmen	Yönetici			
M35. Öğrencilerin başarısını arttırmak için yapılan özel çalışmalar hakkında ailelerin bilgilendirilmesinde	1. Kamu	F	367	390	757	.456	.49
		%	48.5	51.5	51.4		
	2. Özel	F	335	382	717		
		%	46.7	53.3	48.6		
	Toplam	F	702	772	1474		
		%	47.6	52.4	100.00		
M36. Eğitime ilişkin yasal düzenlemeler ve haklar konusunda ailelerin bilgilendirilmesinde	1. Kamu	F	247	509	756	.926	.33
		%	32.7	67.3	51.5		
	2. Özel	f	216	496	712		
		%	30.3	69.7	48.5		
	Toplam	f	463	1005	1468		
		%	31.5	68.5	100.00		
M37. Disiplin konusunda yapılan çalışmalar, ödüller ve cezalar hakkında ailelerin bilgilendirilmesinde	1. Kamu	f	221	536	757	.192	.66
		%	29.2	70.8	51.6		
	2. Özel	f	215	496	711		
		%	30.2	69.8	48.4		
	Toplam	f	436	1032	1468		
		%	29.7	70.3	100.00		
M38. Ödevlerin nicelik ve nitelikleri hakkında ailelerin bilgilendirilmesinde	1. Kamu	f	364	392	756	.015	.90
		%	48.1	51.9	51.4		
	2. Özel	f	342	373	715		
		%	47.8	52.2	48.6		
	Toplam	f	706	765	1471		
		%	48.0	52.0	100.00		
M39. Yerel ve ülke geneli sınavlarda okulun başarı durumuna ilişkin ailelerin bilgilendirilmesinde	1. Kamu	f	232	524	756	.145	.70
		%	30.7	69.3	51.5		
	2. Özel	f	212	500	712		
		%	29.8	70.2	48.5		
	Toplam	f	444	1024	1468		
		%	30.2	69.8	100.00		

Çizelge 6 (Devam)

Madde	Okul Türü	Kim Hesap Vermeli		Toplam	χ^2	P
		Öğretmen	Yönetici			
M40. Okulda eğitim ve öğretimi geliştirmeye dönük etkinliklere velilerin katılımının sağlanmasında	1. Kamu	f	236	521	3.20	.04
		%	31.20	68.80		
	2. Özel	f	254	460	714	
		%	35.60	64.40		
	Toplam	f	490	981	1471	
		%	33.30	66.70		
M41. Okulun finansal gelirleri ve giderleri ile birlikte okul güvenliğine ilişkin ailelerin bilgilendirilmesinde	1. Kamu	f	188	570	.026	.87
		%	24.8	75.2		
	2. Özel	f	175	541	716	
		%	24.4	75.6		
	Toplam	f	363	1111	1474	
		%	24.6	75.4		

Öte yandan ailelerle ilişkiler alt boyutunun 40. maddesinde (“Okulda eğitim ve öğretimi geliştirmeye dönük etkinliklere velilerin katılımının sağlanmasında”) “kim hesap vermeli?” sorusuna kamu ve özel ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir [$\chi^2(1)=3.20$, $p<.05$]. Kamu ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri, %68.8 ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesi gerektiğini, ikinci sırada ise %31.2 ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Özel ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenleri ise % 64.4 ile birinci sırada yöneticinin hesap vermesi gerektiğini, ikinci sırada ise % 35.6 ile öğretmenin hesap vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bulgular, okulda eğitim ve öğretimi geliştirmeye dönük etkinliklere velilerin katılımının sağlanmasında, kamu ve özel ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin farklı oranlarda birinci sırada yöneticilerin hesap vermesi gerektiğini göstermektedir.

TARTIŞMA

Kamu ve özel ilköğretim okulu yöneticilerinin ve öğretmenlerinin, hesap verebilirliğin boyutlarında “kim hesap vermeli?” sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin sonuçlar aşağıda sıralanmaktadır.

1. “Okul yönetiminde demokratik ilkelere önem verilmesi” maddesinde kamu ve özel ilköğretim okullarında yöneticiler hesap vermelidir.
2. “Okul toplumunda farklılıklara saygı duyulması” maddesinde kamu ve özel ilköğretim okullarında yöneticiler hesap vermelidir.

3. “Öğrenci başarımlarını/performans verilerini, öğretim ve gelişime ilişkin bilgilendirmede kullanmada” kamu ve özel ilköğretim okullarında yöneticiler hesap vermelidir.
4. “Öğretim programı hedeflerini gerçekleştirmede” kamu ve özel ilköğretim okullarında yöneticiler hesap vermelidir.
5. “Okul hesap verme sistemi için stratejiler oluşturmada” kamu ve özel ilköğretim okullarında yöneticiler hesap vermelidir.
6. “Okulun yazılı bir okul gelişim planının olmasında” kamu ve özel ilköğretim okullarında yöneticiler hesap vermelidir.
7. “Öğretmenlere ve diğer personele mesleki gelişim imkânlarının sağlanmasında” kamu ve özel ilköğretim okullarında yöneticiler hesap vermelidir.
8. “Öğrenci başarısına odaklanan okul iklimi oluşturulmasında” kamu ve özel ilköğretim okullarında yöneticiler hesap vermelidir.
9. “Güvenli bir ortam sağlanmasında” kamu ve özel ilköğretim okullarında yöneticiler hesap vermelidir.
10. “Öğrencilerin isteyerek gittikleri bir okul ortamı oluşturulmasında” kamu ve özel ilköğretim okullarında yöneticiler hesap vermelidir.
11. “Duyarlı bir yönetim ve eğitim anlayışı sergilenmesinde” kamu ve özel ilköğretim okullarında yöneticiler hesap vermelidir.
12. “Okulda eğitim ve öğretimi geliştirmeye dönük etkinliklere velilerin katılımının sağlanmasında” kamu ve özel ilköğretim okullarında yöneticiler hesap vermelidir.
13. “Öğrencilerin araştırma becerilerinin geliştirilmesi” maddesinde kamu ve özel ilköğretim okullarında öğretmenler hesap vermelidir.

Sheldon’un (2000) vurguladığı gibi günümüzün yasal ve demokratik hesap verebilirlik sistemleri, okulları yüksek performans göstermeye ilişkin sorgulamaktadırlar. Piyasalar, diğer pek çok yaşam alanımızda olduğu gibi devlet okul sisteminde artan seçenekle ve rekabetle okulları, öğrenci velilerine hesap verebilir yapmaktadırlar. Piyasaca yönetilen hesap verebilirlik sistemi ile tanışan aileler eğer okullarından memnun kalmazlarsa çocuklarını başka okullara kaydettirebilmektedirler. Sonuçta yüksek performans standartlarına ulaşamayan okullar öğrencilerini, gelirlerini kaybedip kapanmak zorunda kalmaktadırlar. Buna karşın aile beklentilerini tatmin eden okullar büyüyüp, zenginleşmektedirler.

Araştırmanın sıralanan sonuçlarına göre “Okulda eğitim ve öğretimi geliştirmeye dönük etkinliklere velilerin katılımının sağlanmasında” maddesinde

kamu ve özel ilköğretim okullarında ilk sırada yöneticilerin hesap vermeleri gerekmektedir. Türk Eğitim Sisteminde Polat'ın (2007) saptadığı gibi ailelerin okula katılımı, eğitim-öğretim sürecinde birlikte söz hakkına sahip olma olarak değil, daha çok parasal konularda olmaktadır. Buna karşın yönetici ve öğretmenler, veli katılımını, öğrencinin akademik başarısı, öğrencinin çok yönlü tanınması bakımından önemli bulduklarını belirtmişlerdir. Kısaca ailenin katılımı parasal katılımı ötesinde eğitim sürecinde, bir paydaş olarak, denetleyici, katılımcı, seçme hakkını kullanma noktasında olmalıdır. Ancak aile katılımı eksik de olsa bu parasal katılım, yöneticilerin saydam ve hesap verebilir olmasını sağlayabilir. Nitekim Yolcu (2007) okullarda çeşitli etkinlikler için velilerden okula katkı amaçlı para toplanmasının, okulları ve okul yöneticilerini saydam ve hesap verebilir olmaya zorlamakta olduğunu bulmuştur.

“Okul yönetiminde demokratik ilkelere önem verilmesi” maddesinde kamu ve özel ilköğretim okullarında yöneticilerin hesap vermesi gerektiği sonucu ilgili araştırma bulgularıyla örtüşmektedir.

Karadağ, Baloğlu ve Yalçınkayalar'ın (2006) araştırmasında öğretmenlerin demokratik değerlere olan inancının artmasının, yöneticilerin göstermiş oldukları demokratik tavırlarla arttığı bulunmuştur. Yılmaz'ın (2006) saptadığına göre okul yöneticileri ve öğretmenlerin örgütsel değer olarak belirttikleri ortak değerler, insana saygı, adalet ve dürüstlük değerleridir. İki grubun birbirinden farklı olarak belirttikleri değerler ise okul yöneticileri için eşitlik ve tarafsızlık, öğretmenler için ise demokrasi ve çalışkanlıktır. Öğretmenlerin temel örgütsel değeri “adalet” değeridir. Bu değeri, açıklık, demokrasi, bilimsellik, insana saygı, tarafsızlık, eşitlik, uyum gibi değerler izlemektedir. Okul yöneticileri bireysel değer ve örgütsel değer olarak başta, adalet, açıklık, insana saygı değerlerine vurgu yapmıştır. Farklılık olarak da okul yöneticileri bireysel değer olarak demokrasi, bilimsellik, eşitliğe daha az vurgu yapmışlardır. Bu bulgular, öğretmen ve yöneticiler için demokratik ilkelerin önemli değerler arasında yer aldığını göstermektedir. Bu bulgular göstermektedir ki okuldaki demokratik tavırlar öncelikle yöneticilerin demokratik tavırlar sergilemesi ile oluşmakta ve sürdürülebilmektedir. Pek tabii ki yöneticiler bu tavırların yönetimlerinde gösterildiğinin hesabını vermek durumundadır.

“Öğrenci başarısına odaklanan okul iklimi oluşturulmasında” kamu ve özel ilköğretim okullarında yöneticiler hesap vermelidir”. Öğretim ve eğitimin başarılı olabilmesi için okullar öğrenciler için bir çekim alanı oluşturmalıdır. Öğrenci başarısına odaklanan bir iklimde şiddet olayları azalabilir. Öğretmenlerin öğrencilerini desteklediği, öğrenci başarısına odaklanan bir iklimin hedeflendiği, olumlu arkadaş ilişkilerinin olduğu ve öğrencilerin kendilerini güvende hissettikleri olumlu ilişkilerin bulunduğu bir okul ikliminde öğrencilerin şiddet yanlısı zorbalık içeren davranışlarının azaldığı Çalık, Özbay, Erkan, Kurt ve Kandemir (2009) tarafından yapılan çalışmada ortaya konulmuştur. Özdemir, Sezgin, Şirin, Karip ve Erkan (2010) tarafından Afyon,

Gümüşhane, Kocaeli, Konya, Mersin, Van, Yozgat illerinde 683 ilköğretim okulu öğrencileri ile yapılan çalışmanın sonuçları ile Badavan ve Özbaş (2009) tarafından Ankara ili merkez ilçelerinden seçilen 92 ilköğretim okulunda 284 yönetici ve 384 veli ile yapılan araştırmanın sonuçları da bu sonucu destekler niteliktedir. Öte yandan etkili okul araştırmaları da (Balcı, 2011) okul ikliminin öğrenci başarısında en önemli faktörlerden biri olduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla okulda böyle bir iklimin oluşturulması öncelikle yöneticinin sorumluluğudur ve bu sorumluluğunu yerine getirmede hesap vermek durumundadır.

KAYNAKLAR

- Ahearn, M., E. (2000). *Educational Accountability: A Synthesis of the Literature and Review of a Balanced Model Of Accountability*. <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED439573.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Akcakaya, M; Yücel, N. (2009). Küreselleşme Sürecinde Ulus Devletin Dönüşümü ve Çok AktörlüYönetimTartışmaları. Süleyman Demirel Üniversitesi web sitesindeki <http://idc.sdu.edu.tr/tammetinler/yonetim/yonetim7.pdf> adresinden, 30.10.2010 tarihinde erişildi.
- Anderson, J:A (2005). Accountability in Education. International Academy of Education, www. Smec. Curtin . edu. Auiae. web sitesindeki http://mt.educarchile.cl/mt/jjbrunner/archives/Anderson_web.pdf adresinden erişilmiştir.
- Badavan, Y.; Özbaş, M. (2009). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Okul Aile İlişkileri Konusunda Yapmaları Gereken Ve Yapmakta Oldukları İşler. *Eğitim ve Bilim*. Cilt. 34. Sayı.154, <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/viewFile/549/3> adresinden 03.10 2010 tarihinde erişildi
- Balcı, A. (2004). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem Teknik ve İlkeler*. Ankara
- Balcı, A. (2008). Kamu Yönetiminde ‘Hesap Verebilirlik’ Anlayışı. *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar Sorunlar Tartışmalar Çözüm Önerileri, Modeller, Dünya ve Türkiye Yansımaları*. (Edt: A. Nohutçu, A. Balcı, B. Coşkun ve N. K. Öztürk). Ankara: Seçkin Yayınları
- Balcı, A. (2011). *Etkili Okul ve Okul Geliştirme Kuram Uygulama ve Araştırma*. Geliştirilmiş baskı. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Baş, H. (2005). Hesap Verme Sorumluluğu ve Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu. 20. *Türkiye Maliye SempozyumuTürkiye’de Yeniden Mali Yapılanm*. Pamukkale üniversitesi iktisadi ve idari bilimler fakültesi maliye bölümü(yayın no:1). 12.08.2010 tarihinde erişildi.
- Baydar, T. (2004). *Yönetim Etiği Açısından İngiltere’deki Kamu Yönetimi Uygulamaları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Bilgiç, V. (2008). Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı. *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar Sorunlar Tartışmalar Çözüm Önerileri, Modeller, Dünya ve Türkiye Yansımaları*. (Edt: A. Nohutçu, A. Balcı, B. Coşkun ve N. K. Öztürk). Ankara: Seçkin Yayınları.

- Bozkurt, Ö. , Ergun, T. ve Sezen, S. (1998). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*. Ankara: TODAİE Yayını.
- Çalık, T.; Özbay, Y.; Erkan, S. ; Kurt, T. ; Kandemir, M. (2009). İlköğretim Okullarında Okul İklimi Zorbalık ve Prososyal Davranışlar Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Eğitim Yönetimi*. <http://oc.eab.org.tr/egtconf/pdfkitap/1.pdf> adresinden 19.10 2010 tarihinde erişildi
- Dinçer, B. ve Özasan, M. (2004). *İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı <http://ekutup.dpt.gov.tr/bölgesel/gosterge/2004/ilcepdpdf> adresinden 21.12.2005 tarihinde erişildi
- Englert, K. , Fries D., Martin Glenn, M. , & Douglas, B. (2007). Accountability Systems: A Comparative Analysis of Superintendent, Principal and Teacher Perceptions. *International journal of Education Policy & Leadership*. 2(4) Retrieved (DATE) From <http://www.ijep.org> adresinden 30.04. 2007 tarihinde erişildi
- Hesapcioğlu, M. (2004). Postmodern Küresel Toplumda Eğitim, Okul Ve İnsan Hakları. *21 Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi*. (Edt: O. Oğuz, A. Oktay ve H. Ayhan). İstanbul: DEM Yayınları.
- Karadağ, E. ; Baloglu, N. Yalçınkayalar, P. (2006). Öğretmenlerin Demokratik Değerleri Üzerine İlişkisel Bir Araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 4, *Değerler Eğitimi Merkezi*. http://perweb.firat.edu.tr/personel/yayinlar/fua_124/124_53739.pdf adresinden 03.10.2010 tarihinde erişildi
- Le Floch, C. ; Taylor, J. ; Thomsen, K. (2006). Implications of NCLB Accountability for Comprehensive School Reform. *American Institutes for Research. Washington. Dc. Journal Of Education For Students Placed At Risk*. 11(3&4), 353–3, Copyright © 2006, Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Özdemir, S. ; Sezgin, F. ;Şirin, H. ;Karip, E. ;Erkan, S. (2010). İlköğretim Öğrencilerinin Okul İklimine İlişkin Algılarını Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, [www.efdergi.hacettepe.edu.tr/201038SERVET %20 ÖZDEMİR .pdf](http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/201038SERVET%20ÖZDEMİR.pdf) adresinden 03.10.2010 tarihinde erişildi
- Polat, S. (2007). *Eğitim Politikalarının Sosyal Adalet Açısından Sonuarı Konusunda Yönetici ve Öğretmen Görüşleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Danışman: İnayet Pehlivan Aydın, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
- Reeves, D. (2005). *Accountability in Action*. A Blueprint for Learning Organizations, ALP Advanced Learning Press, Englewood, Colorado
- Sayıştay (1999). *Value for Money Audit Manual Kanada Sayıştay Performans Denetimi El Kitabı*. Kanada: 1999, Çeviri; Sacit Yörüker, Sayıştay Yayın İşleri Müdürlüğü, Ankara:Aralık 1999. [www. sayistay.gov.tr/yayin/yayin2.asp?id=63](http://www.sayistay.gov.tr/yayin/yayin2.asp?id=63) adresinden erişilmiştir.
- Sayıştay (2004). *Government governance: corporate governance in the public sector, why and how? [Kamusal yönetim: kamu sektöründe kurumsal yönetim, niçin ve nasıl]*. (Çev: B. Özeren ve Ö. Temizel). Ankara: Sayıştay Yayın İşleri Müdürlüğü www.sayistay.gov.tr/yayin/yayin2.asp?id=103 adresinden 13.07.2010 tarihinde erişildi.

Sheldon, B. N. (2000). Choice and Accountability: Does Choice Make Schools More Accountable for Their Performance, and to Whom?, *Policy Studies Associates, Washington, DC*. <http://www.epcmsu.edu/ublications/DEBATE/SECTION6.PDF> adresinden 18.11.2010 tarihinde erişildi

Yılmaz, K. (2006). *İlköğretim Okulu Yönetici Ve Öğretmenlerine Göre Kamu İlköğretim Okullarında Bireysel ve Örgütsel Değerler ve Okul Yöneticilerinin Okullarını Bu değerlere Göre Yönetme Durumları*. yayımlanmamış doktora tezi. Danışman: Ali Balci, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Yolcu, H. (2007). *Türkiye’de İlköğretim Finansmanının Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Danışman:Nejla Kurul Tural, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı.

EXTENDED ABSTRACT

Some concepts have started to be argued as a result of the economic developments and policies together with globalization. Management with participation, accountability, performance assessment, privatization, centralism, affectivity, standards, diversity, autonomy, social equality, social responsibility take place among these concepts. Management with participation (Governance) may be defined as the structure, arrangement or process that are formed by the results that are obtained through joint efforts of all of the related actors in a socio-political system (Bozkurt, Ergun and Sezen, 1998). It is being stressed in the body of literature that eight elements that complete each other are needed for providing the management with participation to be able to become a process. These are: transparency, accountability, participation, responsiveness, superiority of law, affectivity, equality and strategic vision (Akçakaya and Yücel, 2009). Within this context, accountability emerges against us as one of the important elements of the management with participation.

The concept of rendering an account is being defined in the way of the relationship between “a service provider and a founder that has the power to grant prizes, to punish or to change the service provider (Ahearn, 2000, 9). Accountability is the obligation to affect the related explanation of those that utilize public or private resources to realize a work or a duty in relation to the utilization of the resources and how and to what extent the duty has been realized to those that leave the resources for being utilized (Baş, 2005).

There are basically three types of accountability systems in the education area in which this research has been conducted. These are: compliance to the rules, adherence to the norms of the profession and work based on the results (Anderson, 2005, 1). Educators have mostly used three accountability systems altogether. The first system is the arrangement that has been put forward by the British Office for Standards in Education and this arrangement necessitates the compliance to the rules and the laws. The second system is based on the adherence to the norms of the profession (Anderson, 2005, 1). Those accountability systems that are based on results are based on student performances. The analyses pertaining to the accountability systems that are based on the results have emerged five directing questions. These questions are: 1) What do we expect the students to know and in what subject do we expect the students to be skilled to be able to perform? 2) At what level are we satisfied in realizing the standards by the students? 3) How do the teachers get prepared to be effective on all of the students that take place in their classrooms? 4) How and at what level the public is being kept informed on the subject matter of the successes and the results of the school and on the subject matter of the contribution level of the school on these results? 5) How does the

society respond to the information that it receives on the performances of the schools? (Anderson, 2005). Within this context, the purpose of this work is to develop an accountability model for the public and private primary education schools that are connected to the Ministry of National Education and the description of the replies of the administrators and the teachers of the public and private primary education schools in accordance with the variety of school variable only pertaining to the “Who should render an account ?” dimension of a work where the purpose is to determine the views of the teachers and the administrators in Turkey pertaining to the accountability model that has been developed take place. The research, in its present form has a descriptive qualification and has been realized in scanning model. The universe of the research comprises of 20.024 school administrators and 209.228 teachers that are present in the provincial centers and that carry out their duties public primary education schools in the generality of Turkey. Whereas there are 2028 school administrators and 18.003 teachers in the sampling of the research. “Multi staged sampling” method has been utilized while forming the sampling. The universe has been divided into seven sub layers in priority at this stage by taking seven geographical regions as the basis. The socio-economic development levels of the provincial centers have been taken as basis in the selection of the provinces from which sampling were to be taken from each geographical region. Later on, the theoretical sampling sizes for universes of different sizes and the sampling diameters that are necessary for the research have been determined by making use of the necessary sampling table for the tolerable error in accordance with 95 % certainty level. The theoretical sampling sizes in accordance with this have reached 391 school administrators and 395 teachers in public schools and 392 administrators and 345 teachers in private primary education schools for the research in accordance with 95 % confidence level.

The measurement tool comprises of the structure and the contents of the rendering an account model that has been developed. A single measurement tool has been prepared for the school administrators and the Teachers, since the target universe of the research comprises of the school administrators and the Teachers. The subject has been argued in a panel medium with teachers and administrators, along with the views of the experts for validity and for reliability, since the scale that has been prepared is an ordinal scale. Kay square test has been applied also as frequency and percentage meaning extracting statistic in the analysis of the data as the descriptive statistics.

The replies that have been given by the public and private primary education school teachers and administrators to the “Who should render an account?” question in the dimension of the scale and in turn the model that has been developed have been listed herein below:

The Teachers in the public and private primary education schools should render an account in the “Development of the research skills of the students” article.

1. The administrators in the public and private primary education schools should render an account in the “Giving importance to the democratic principles in school management” article.
2. The administrators in the public and private primary education schools should render an account in the “Respecting the differences in school society” article.
3. The administrators in the public and private primary education schools should render an account in the “Use of the success data of the students in informing pertaining to training and development”.
4. The administrators in the public and private primary education schools should render an account in the “Realizing of the targets of the training program”.
5. The administrators in the public and private primary education schools should render an account in the “Forming of strategies for a school account system rendering”.
6. The administrators in the public and private primary education schools should render an account in the “Being present of a school development plan of the school in writing”.
7. The administrators in the public and private primary education schools should render an account in the “Provision of professional development means to the Teachers and to the other personnel”.
8. The administrators in the public and private primary education schools should render an account in the “Forming of the school climate that focuses on the student success”.
9. The administrators in the public and private primary education schools should render an account in the “Provision of a medium with confidence”.
10. The administrators in the public and private primary education schools should render an account in the “Forming of a school medium where the students with their own will”.
11. The administrators in the public and private primary education schools should render an account in the “Exhibiting of a sensitive management and education understanding”.

12. The administrators in the public and private primary education schools should render an account in the “Provision of the participation of the sovereign persons of the students in the activities in the direction of education and training activities in the school”.

YAZARLAR HAKKINDA

Dr. Züleyha Ertan Kantos, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü'nden 2010 yılında doktora derecesini almıştır. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bir ilköğretim okulunda sınıf öğretmenliği yapmaktadır. Eposta: zulisertan@gmail.com

Prof.Dr. Ali Balcı, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde öğretim üyesidir. Eposta: alibalci@gmail.com

ABOUT THE AUTHORS

Dr. Züleyha Ertan Kantos graduated from Ankara University Institute of Educational Sciences PhD in 2010. She works in an elementary school as a classroom teacher. Email: zulisertan@gmail.com

Prof.Dr. Ali Balcı has been working as a professor at Ankara University, Faculty of Educational Sciences. Email: alibalci@gmail.com
